

Eminentissimi Ac Reverendissimi Domini, D. Joannis Baptistæ, Cardinalis De Luca, Theatrum Veritatis Et Justitiæ, Sive Decisivi Discursus

Ad Veritatem Editi In Forensibus Controversiis, Canonicis & Civilibus, in quibus in Urbe Advocatus, pro una partium scripsit, vel Consultus respondit ; Cum Indicibus Argumentorum, Causarum ac Rerum luculentissimis. Opus Tam Judicibus, Quam Causarum Patronis, atque omnibus in utroque Foro ...

Pars I. De judiciis & judicialibus. Hoc est de Sententia & re judicata, Executione, Attentatis, Judice, Notario, Advocatis, Procuratoribus, Expensis, & aliis ad materiam judiciorum. Pars II. Relatio Romanæ Curix forensis, ejusque Tribunalium, & Congregationum

**Luca, Giovanni Battista de
Coloniae Agrippinae, 1691**

XXXV. De Thesaurio Generali, ejusque Tribunali.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74090](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74090)

nentium civilium, ac etiam dicti Auditoris domestici, qui partes unius ex Locumtenentibus quoque expleat videtur, dum singulis diebus non feriatis in honorem Dei, absque intermissione, atque sine praxi feriarum a lliuarum, sive aliarum legalium, in contradictorio Advocatorum & Procuratorum partium, cum bene regulato ordine listarum, ut quilibet sciat suum locum, tam de mane, quam de sero, audit causas duorum ex Notariis Tribunalis, juxta statutas dies inter eos distributas, in magno numero, ad eundem casus quandoque praebeat, ut una die discutiantur quinquaginta, & ultra causas, inter quas plures graviores esse solent; Itaque in informatione expleta, ab eorum singulis, cum majori labore, majorisque applicationis necessitate; tenetur audientia citationum, omnium Notariorum Tribunalis cum contradictoriis Procuratorum, vel sollicitatorum, eorumque magno strepitu, unde quandoque, casus praebeat, ut in una audientia, supra trecentum & quatuorcentum citationes legantur, super quibus est interloquendum, ad eundem videatur opus penè impossibile humanis viribus; Atque in feria quinta, in qua iste labor cessat, dum neque informationes neque audientia habentur, Locumtenentes majorem laborem, majusque fastidium subire coguntur, dum interveniunt in plena Signatura iustitiae, reddunt rationem, de eorum decretis, & provisionibus, à quibus succumbentes appellent, vel recurrant, ita pariendam quendam continuum sindicatum; Atque ex his provenit recta, & celer iustitiae administratio, & causarum expeditio, quae ad proportionem magnarum Civitatum, magnorumque Tribunalium, est magna.

publicus, ac probatus campfor, qui Camerae depositarius nuncupatur, utpote retinens in ejus banco pecunias Camerae, seu fisci, depositas, & conservatas, ad Papae, et usque officialium dispositionem. Isteque depositarius, idem Thesaurarii nomen quoque sortitur, cum adjecto secreti, ad differentiationem hujus Thesaurarii, qui generalis appellatur, utpote Judex & superior omnium aliorum, qui eandem nuncupationem habent, etiam per provincias, in quibus, & praesertim in illis, Marchiae, Emiliae, Umbriae, & patrimonii, & in aliis, illi qui, sive sub titulo appaltus, sive sub altero administrationis, redditus, ac proventus colligunt, idem Thesaurariorum vocabulum sortiuntur, cum subordinatione tamen huic officiali, qui propterea generalis dicitur; Eiusque munus hodie potius juris & intellectus, quam facti est, cum sit Judex, ac director omnium reddituum, ac proventuum, & emolumentorum Papae, et usque fisci Pontificii, & temporalis, adeo, ad instar Auditoris Camerae, mixtam, seu utramque habeat jurisdictionem ecclesiasticam, & laicalem, dum etiam Apostolici collectores spoliatorum & fructuum, Ecclesiarum seu beneficiorum vacantium, aliorumque jurium, pertinentium ad fiscum merè ecclesiasticum seu pontificium in omnibus Catholici Urbis partibus, in quibus Collectores adsunt, eodem in hac parte subordinati sunt, estque illorum Judex appellationis, vel recursus, in iis tamen causis, & negotiis, quae inter esse Camerae seu fisci percutiant; Eius autem facultates ac jurisdictionem nimiam amplitudinem receperunt sub Sixto V. *Const. 100. Sixti V.* ideoque non mirum, si antiquiores practici, earum notitiam non habuerunt.

In Statu itaque ecclesiastico immediato, est collector generalis spoliatorum, ac fructuum ecclesiarum, & beneficiorum vacantium, aliorumque proventuum, & emolumentorum camerariorum; unde propterea ipse deputat sub collectores in singulis dioecesebus; Ac etiam est Judex ordinarius primae instantiae omnium causarum, in quibus Camera, sive uterque fiscus ecclesiasticus, & temporalis, interesse habeat, tam immediatum, ac directum, quam etiam indirectum, ac mediatum, dum ista praeter ceteris est fisci prerogativa, ut sive sit actor sive reus, sive eius interesse sit directum, ac immediatum, sive mediatum, ac indirectum, omnia trahit ad eius forum, seu Judicem, qualis est iste officialis in prima instantia, in qua cumulativam quoque habeat jurisdictionem Camerarius, qui eam exercet per Auditorem, per quem aliqua parva reliquia antiqui magni hujus Tribunalis Camerarii exercentur, cum praeventione inter eos, eo modo, quo generaliter contingit inter eos Judices, & Magistratus, qui in eodem loco, cumulativam habeant jurisdictionem; De facto tamen, major est causarum cognitio, quae fiat ab isto officiali, ejusque Tribunali, praesertim ubi de directos ac immediato inter esse Camerae agatur.

Non solum autem hanc administrationem forensis, seu judicariam habet, in qua dictam cumulativam habet quoque Auditor Camerarii, atque utriusque est Judex appellationis, & recursus Tribunalis Camerae, ut in ejus rubrica superius advertitur, *supra disc. 33.* Sed etiam economicam, ac omnimodam habet primariam administrationem, & curam, quoniam ipse (ut in antiqua-

DISCURSUS XXX.V

De Thesaurario Generali, ejusque Tribunal.

SUMMARIUM.

- 1 De origine, & munere hujus officialis.
- 2 De eius facultatibus, & jurisdictione in statu ecclesiastico.
- 3 Habet curam, & administrationem locorum montium, & de Congregationibus, quibus praesidet.
- 4 De Auditore Thesaurarii.
- 5 De jurisdictione, & facultatibus extra Statum.
- 6 De usu sportularum seu propinarum.
- 7 Est officium venale, & quibus honoribus potitur.
- 8 De eius vacatione, ac etiam de existimatione, & prerogativis.
- 9 Procedit regulariter cum processu executivo, & summario.

In eodem discursu, qui in praecedenti enunciat, agendo de Cardinali Camerario, *supra disc. 11.* enunciat est iste officialis, qui antiquiori tempore, facti potius, quam juris minister erat, id est custos ararii *Vestr. in praxi. 2. cap. 3.* illam gerendo figuram, quam hodie facit in urbe ille

tum est) deputat subcollectores Apostolicos spoli-
 orum, aliorumque jurium fisci ecclesiastici in di-
 tione temporalis ecclesiæ, Ac etiam in eadē deputat
 fori. Thesaurarios, aliosque ministros & offi-
 ciales fisci temporalis, quando, nullo sequito
 appaltu, nomine Cameræ administrationem con-
 tingat sive ipse ex commissione Papæ, eiusque
 vice, concedit appaltus, omniaque alia ge-
 rit, quæ Cameræ Apostolica administrationem
 concernan, etiam ubi de novis gabellarum
 impositionibus sive de jam impostarum suppressio-
 nibus, vel extinctionibus agatur sive de
 novis Montium erectionibus vel de illorum
 extinctionibus, ad eum in hoc principatu,
 Procuratoris fisci, seu Quaestoris generalis, fi-
 guram gerat.

3 Eidem quoque commissa est, cura, & prote-
 ctio, ac administratio Montium, unde propterea
 ubi agatur de novis erectionibus Montium came-
 ralium, ac etiam Baronialium, vel Communita-
 tum, sive de eorundem, jam erectorum, com-
 mercio, & contractatione inter privatos, per re-
 signationem, vel per attergationem, sive per
 translationem de una persona in aliam, *de his locis
 montium agitur titulo de Regal. à discursu 23. ad
 42.* omnia fiunt per ejus organum & cum eius
 auctoritate, ipseque desuper concedit literas pa-
 tentes; Ac propterea dicitur caput illius Congre-
 gationis, quæ Montium appellatur; Ac etiam
 alterius quæ dicitur Computorum, in qua reddun-
 tur ac discutuntur computa, seu rationes Appal-
 tatorum, aliorumque officialium, & admini-
 stratorum Cameralium; Et est etiam caput, &
 Judex Congregationis Baronum, ut supra de
 hujusmodi Congregationibus agendo habetur.
supra disc. 28.

Et ultra præmissas Congregationes, quibus
 præsidet, aliam qualibet hebdomada propriae do-
 mi habet, constitutam (ipso Præsidente) ex Ad-
 vocato, & Commissario Cameræ, & ex duobus
 majoribus Ratiocinatoribus, qui Computis ap-
 pellantur; Ac etiam pro negotiorum qualitate,
 cum interventu aliorum inferiorum ministrorum.
 Ut (exempli gratia) sunt Sollicitator Ca-
 meræ; Et substitutus Commissarii, & quando-
 que etiam ipsius Thesaurarii Auditor, tractando
 in ista Congregatione negotia currentia, ad eum
 dicitur quædam Congregatio ordinaria, seu præ-
 paratoria illius magis generalis Congregationis;
 quæ Computorum dicitur, juxta illam proportio-
 nem seu distinctionem duplicis Congregationis,
 quæ habetur supra agendo de Congregatione Fa-
 bricæ S. Petri.

In iis autem, quæ concernunt forum conten-
 tiosum ac determinationem causarum in forma
 4 judiciali, Regit hoc Tribunal, partem per se ip-
 sum, sed pro majori parte per ejus Auditorem,
 qui speciem Vicarii generalis Episcopi habere
 videtur, sive Locumtenentis, eo modo quo *discursu
 precedenti* de Locumtenentibus civilibus Audi-
 toris Cameræ dictum est; Cum majori tamen de-
 pendentia; dum ipsemet Thesaurarius, pro ejus li-
 bito, atque ad ejus nutum, hunc deputat Audito-
 rem, eo modo quo facit Auditor Cameræ de Au-
 ditore privato seu domestico,

5 Extrà verò Statum ecclesiasticum immedia-
 tum, est Judex secunde instantiæ, appellatiōis, &
 recursum, à Collectoribus generalibus, aliisque

Apostolicis Commissariis spoliōrum aliorumque
 jurium fisci pontificii, in iis tamen, quæ concer-
 nant jura fiscalia ut supra; Et sic est Judex ap-
 pellationis à Nunciis, Hispaniarum, Portugallia,
 Neapolis, Florentia, Taurini, & aliis, si qui sunt,
 in iis quæ ad collectoriam pertinent, unde prop-
 terea in hoc genere causarum, Tribunal Cameræ
 remanet Judex tertie instantiæ, ab ipso scilicet
 Thesaurario, qui est Judex secunda.

Habetur in hoc Tribunali (fortè magis quam
 in quocumque alio) ille sportularum seu propina-
 rum, usus, vel abusus, de quo in judiciorum sede
 6 magis actum est *titulo de iudiciis discursu 39.* Ibi
 insinuat quod nulla dignosci videtur probabili
 differentia ratio, cur Auditor Cameræ, qui ex
 eodem titulo oneroso, officium habet, majori
 causarum, ac negotiorum mole præfusus, quatuor
 Locumtenentes seu Auditores habeat, ab ipso sti-
 pendiatos, absque ullo usu sportularum, & non
 debeat idem præficari in hoc Tribunali, & in al-
 tero Camerati, in quibus etiam magis damnabilis
 habetur usus participationis pœnarum seu inca-
 merationum, ob ibidem insinuata inconvenien-
 tia.

Pari passu istud officium ambulat cum præmis-
 so Auditoris Cameræ, quod scilicet est etiam vena-
 le ejusdem valoris scutorum quinquaginta sex
 7 millium auri stamparum, ista exequutione moder-
 no tempore introducta sub Alexandro VII. dum
 prius pretium illius officii erat scutorum sexaginta
 millium monetæ; Atque pariter, pro frequentiori
 praxi, (quæ tamen in hoc sæculo, sub brevissimo
 pontificatu Leonis undecimi habetur interrupta)
 ut ad illud assumatur unus ex Clericis Cameræ;
 Eisdemque honoribus ac prerogativis iste offi-
 cialis potitur, sicuti Auditor, ad eum in om-
 nibus functionibus, secundum seu mediatum oc-
 cupet locum, etiam supra Patriarchas, & Archie-
 piscopos; Istique officiales majores habent à Car-
 dinalibus & ab Oratoribus Principum, aliisque
 Magnatibus honorificos tractatus, qui non con-
 ceduntur Patriarchis, & magnis Archiepiscopis
 actualibus; Ac etiam exempti sunt, ab illa dura,
 nimiumque incommoda servitute obsequii, vulgò
 8 *co rteggio* Cardinalium, Oratorum Principum,
 quibus generaliter alii Prælati subjacent, excepto
 Governatore Urbis, qui majori potitur exem-
 ptione, dum isti duo, licet sint majores, ac prima-
 rii Curie officiales attamen hoc obsequium præ-
 stant illi Cardinali, qui est primus, ac fiduciarius
 Papæ minister, cui Cardinalis nepotis nuncupatio
 congruit, de quo superius quoque actum est *supra
 disc. 6.*

Est pariter officium vacabile, per mortem na-
 turalem, vel per promotionem ad Cardinala-
 tum, cuius dignitati iste gradus nimium proximus
 reputari solet, eodem modo quo de dicto alio
 officio Auditoris Cameræ insinuatum est; At-
 que ob hanc majorem administrationem negoti-
 orum cameralium, & ab eis dependentium, un-
 de propterea frequentius magisque fiducialiter
 tractat cum Papa, dictoque eius primo ministro,
 de facto est officium majoris existimationis, quam
 alterum Auditoris; Ille siquidem habet audien-
 tiam Papæ, dictique Cardinalis primi, ministri
 semel in hebdomada, iste verò bis, statutis diebus,
 mercurii, & sabathi, ac etiam frequenter extraor-
 dinariam, juxta negotiorum contingentiam.

Ex amplis facultatibus, quæ sibi per enuncia-
 tam

tam Sixti V. Constitutionem attributa sunt dicta
 Conf. 100. Sixti V. procedit etiam cum processu
 33 summario, & executivo, adeo ut eius sententiæ &
 decreta; suspensivam appellationem non admit-
 tant ac propterea quando ab eis appellatur ad
 Tribunal Camera, ab isto regulariter committi so-
 let appellatio ad solum devolutivum cum clausula
servata forma. Quoties nullitatis, vel injustitiæ ra-
 tio; aliter non suadeat, ut agendo de dicto Tribu-
 nali Camera advertitur.

D I S C. XXXVI.

De Governatore Urbis, eiusque Tri-
 bunali.

S U M M A R I U M.

- 1 **D**e origine huius officii remissive, & de eius prero-
 gativa.
- 2 Est Magistratus secularis, & quam iurisdic-
 tionem habeat cum Clericis, & ecclesiasti-
 cis.
- 3 De audientia quam habet à Papa.
- 4 De modo cum quo incedit per Urbem.
- 5 De eius Locumtenente civili.
- 6 In quo propriè versetur manus Gubernatoris.
- 7 Magis invigilandum est ne delicta committantur,
 quam ut commissa puniantur.
- 8 De Locumtenentibus criminalibus, & aliis mini-
 stris.
- 9 De Congregatione quam tenet, qui interveniant,
 & quid in ea agatur.
- 10 Quas partes soleat in his gerere Papa.
- 11 Laudatur rigor, & de rationibus.
- 12 Quare in Urbe & Statu Ecclesiastico iustitia
 bene administratur præsertim in criminali-
 bus.
- 13 De eadem commendatione rigoris, & aliquarum
 exorbitantiarum, quæ referuntur in ista materia
 criminali.
- 14 Quare de stylis, & de aliis ad hanc materiam spe-
 ctantibus non agatur.
- 15 Quod pro maiori parte procedatur cum banni-
 mentis.
- 16 De visitatione carcerum quam facit Guberna-
 tor.
- 17 De eius iurisdictione contra districtum, & que
 agat.
- 18 Commendatur usus exploratorum.

In eadem insinuata Rubrica Cardinalis Came-
 rarii, de isto quoque officiali, eiusque origine,
 mentio habita est; Inter omnes etenim Curie
 officiales, & Prælatos, post Cardinales, ipse pri-
 mum occupat locum, ob enunciatam figuram
 Vicecamerarii, undè propterea in publicis ac so-
 lemnibus functionibus Papæ, præcedit etiã Re-
 gum, & Principum Oratores, ac Pontificis nepo-
 tes, aliosque Magnates qui Solii prærogativa po-
 tiuntur.

2 Est autem istud officium manuale, ad Pon-
 tificis nutum amovibile, eiusque munus consistit
 in seculari gubernio Urbis, undè propterea dici-
 tur magistratus secularis, qui iurisdictionem non

habet cum clericis, aliisque personis ecclesiasticis,
 juxta eius ordinaria facultates; Bene verum quod
 per breve speciale, jure cuiusdam extraordinariæ
 delegationis; aliquæ facultates etiam cum cleri-
 cis & ecclesiasticis ei communicari solent; Idque
 omnino incongruum non est, dum istud officium
 semper residet in qualificato Prælato, qui prop-
 terea est persona ecclesiastica; Ac etiam quia, ubi
 de gravibus negotiis agatur, omnia operatur, cum
 scientia, & participatione Papæ, cujus audientiam
 ordinariam fixam supra omnes alios officiales ha-
 3 bet singulis diebus mercurii, & sabbathi cuiusli-
 bet hebdomadæ; ultra extraordinariam, juxta
 negotiorum contingentiam, pro qua, singulis die-
 bus, ac horis licentiam habet certiorandi Pontifi-
 cem per literas familiares.

Occasione autem accedendi ad Pontificis au-
 dientiam, sive ubi al per Urbem publicè in-
 cedat, ipsum præcedit armata familia quorum-
 dam militum, qui bini ad formam processionis
 incedunt cum armis hastatis, tanquam per imagi-
 nem illius militia, quæ præcedit pro custodia Pa-
 pæ, atque congrua est supremis Principibus, cum
 aliqua tamen differentia, tam in habitu, quam in
 forma armorum; Ut etiam habet Regens Magnæ
 Curie Vicaria Neapolis, sed iste in longè majori
 numero majorique ornatu Gubernator, ordine ac
 decore.

Quamvis autem iste officialis, in Urbe; eius-
 que districtu, utramque habeat temporalem iuri-
 dictionem, civilem scilicet, & criminalem; Nihilominus,
 causatum civilem modicam, peneque nul-
 lam habet cognitionem, parumque in isto causa-
 rum genere se ingerit, solumque habet unum Lo-
 cumtenentem in civilibus, simplicem togatum, cu-
 jus munus versatur in summaria cognitione causa-
 rum breviorum, & præsertim earum, quæ contingant
 pro famulorum, aliorumque operariorum mercede,
 unde propterea pedanei Judicis figuram
 facere videtur.

Præcipuum itaque, ac totale munus Guberna-
 toris Urbis, ejusque Tribunalis, ac ministrorum,
 versatur circa causas criminales atque reorum, &
 6 delinquentium punitionem; Magis autem ac prin-
 cipaliter in vigilando, super publica quiete, & ne
 delicta committantur, cum Principis, atque Re-
 ctoris, majores, & commendabiliores partes con-
 7 sistere dicuntur, potius occurrendi ne sequantur
 delicta, quam ut sequuta puniantur. Ideoque com-
 mendatione dignus est ille Rector Civitatis, vel
 provincie, qui nullas, vel raras habuit occasiones
 puniendi delinquentes ob istorum pœnuriam.

Pro isto autem munere exercendo, quam plu-
 res Gubernator, ultra dictum Locumtenentem
 civilem, habet officiales, ac ministros subordi-
 8 natos; Nempe, duos Locumtenentes criminales,
 quorum singuli habent aliquos subordinatos qui
 dicuntur substituti, ultra Notarios criminales &
 civilem, quorum singuli pariter habent plures sub-
 stitutos, nec non copiosam familiam armatam, cum
 Barifello, qui per antinomiasiam, ad differentiam
 illorum Auditoris Camera, Vicarii, & Sena-
 toris dicitur Barifellus Romæ, atque est
 gradus primarius inter birrarios istius principis
 patus.

Habet autem Congregationem Criminalem
 in eius palatio in die martis cuiuslibet hebdomadæ,
 in qua interveniant, præfati duo Locumtenentes
 cri-